

пристигат в сватбарските къщи. Начело със зурнаджийска музика шествията *байраците* влизат в дома на младоженеца където ги очакват трапези и почерпки. През този ден калесниците (млади невесты) с вино канят гости за сватбените церемонии продължаващи през следващия ден. Вечерта е последното ходене на булката “за вода на родителите ѝ. Зетят праща зурнаджийи при нея, за да я съпровождат в този ритуал. След него започва веселие в двора на дома с участието на зурнаджийска музика което може да продължи цяла нощ. В сряда, “денят преди сватбата”, младоженецът отива да иска булката и със сватовници я отвежда в дома си. Шествието се води от свирачи на зурни и тъпани. След тях идват конници с байраци и пушки, викачи, кум байрактар и сватовници. Вечерта сватове са около празнична трапеза в дома на младоженеца и се веселят отново със зурнаджийска музика. На следващия ден младоженците със сватбено шествие отиват в църквата, а след венчавката е ритуалното въвеждане на булката в дома на младоженеца. Зурнаджийска музика бележи началото на празничната сватбена трапеза. Зурнаджиите до този момент са свирали на двора и заедно с поднасянето на виното и ястията са канени в дома. Тържеството продължава до разсъмване когато булката отива с ритуално шествие и музика “за вода”. Празниците с музика и трапези се пренасят в дома на родителите на булката и преминават в края на седмицата в общоселски карнавал. В продължение на една седмица (в случая с общоселските сватби в Галичник, които се правели по Петровден – от понеделник до неделя) зурнаджийската музика маркира началото, края и редица съществени моменти от същинската сватбена обредност [Куба, 1992:213-226; Църнушанов, 1956:355].

Подобна ритуална роля музикантите зурнаджийи и тъпанджийи изпълняват и в традиционната сватба от Дебърско. Първата вечер със зурни и тъпани, пратени от зетя, булката носи за последен път вода в дома на родителите си. Със зурни, тъпани и пушки зетят води шествие, което взима булката от дома ѝ на следващия ден. В деня на венчавката зурнаджийската музика свири на празничните трапези и *хора* у младоженеца. В утрото след свождането събитието се огласява с ритуален звук – зурнаджиите свирят на зетя, а момите пеят на булката. Зурнаджийската музика бележи и прерастването на родовия празник в общоселски: “От ручек после къе излезат сите сватби наред село; къе закачат кърстати байраци и къе бувнат отсекаде тапани и сурли и до вечерта се що къе се тераат ора и джумбуш, цел панагъур ке бидет встред село” [Цепенков, 1998:85].

Сватбите в Разложката традиция се правят само през зимата. Същинската сватбена обредност започва в четвъртък преди сватбата с калесване на кумовете, а след тях – на близки и роднини. В събота вечерта са сватбените тържества у момини и момкови. С музика (зурни и тъпани или гайди и дайрета) отиват у момата за дарове и играят *хоро* на двора. С даровете и музиката след това отиват у младоженеца, където свирачите съпровождат обредните трапеза и *хоро*. В неделя сутринта, след бръснене на младоженеца, с тържествено шествие начело със свирки отиват за невестата. Извеждат я с музика и с шествие начело със зурни и тъпани тръгват към църквата. Музиката води и тържественото шествие за вземане на кумовете от дома им след венчалния обред и отвеждането им в дома на младоженеца. Със зурни и тъпани се взема чеиза на момата и се откарва при младоженеца. Музиката свири и по време на тържествения обед, и на следобедните *хора*, и след залез слънце при отвеждането на кумовете с даровете. В понеделник след пладне с изпратена от момъка музика сватбарите, събрани при родителите на булката, са отвеждани при младоженците. Пак под съпровод на